

ljiv zaradi mnogih popotovanj. Kulturno ustvarjalna moč ovčarjev je zelo velika in označuje razne dežele, katerim posreduje vrednote drugih pokrajin ter preraja njih običaje.

V dodatku objavlja avtor zgodovinsko gradivo (ovčarske rede, pisma, prisege itd.). 88 slik na prilogah iz življenja ovčarjev v preteklosti in sedanjosti daje toplo, čeprav stvarno in jedrnato pisani knjigi posebno mikavnost, ki obogati z novimi spoznanji ljubitelja sleherne znanosti, raziskujoče človeka.

Vilko Novak

Oberösterreichische Bibliographie 1952—1953. Linz 1955. Institut für Landeskunde von Oberösterreich. 8°, 77 str.

To je zbirka vseh tiskanih objav, deloma pa tudi rokopisnih študij, n. pr. disertacij iz zgodovine, etnografije, geologije in biologije Gornje Avstrije ter zbirka vseh knjižnih izdanj, ki so jih pripravili rojeni gornjeavstrijski pisatelji, izdajatelji, uredniki, prevajalci, ilustratorji in upodablajoči umetniki v letih 1952—1953. 199 etnografskih prispevkov je zbral in uredil Ernst Burgstaller v poglavja o zgodovini in delovni metodi etnografije, ljudskemu značaju, toponomastiki in poimenovanju, ljudski poeziji in odru, verovanju in romanju, o ljudskem koledarju, pravu, ljudski igri in glasbi, prehrani, o naselbinah in domovih, o orodju, obdelovanju zemlje in živinoreji, o ljudski upodablajoči umetnosti, ljudskih nošah, obrti, stanovih in o stanovskih skupnostih. Publikacija je priloga IX. letnika (1955) revije Oberösterreichische Heimatblätter, ki jo izdaja institut za deželoznanstvo Gornje Avstrije v Linzu.

Franjo Baš

Helbock Adolf, Der österreichische Volkskunde-Atlas. Seine wissenschaftliche, volks- und staatspolitische Bedeutung. Veröffentlichungen der Kommission für den Volkskunde-Atlas in Österreich. Herausgegeben von A. Helbock und E. Burgstaller. I. Linz 1955. 8°, 17 str. + 2 priloga.

8. zborovanje avstrijskih etnografov v Gradcu 1955 je dalo pobudo za izdajo avstrijskega etnografskega atlanta. Za izvedbo dane pobude je bila 1955 v Linzu ustanovljena družba za avstrijski etnografski atlas. Družba sestoji iz skupnosti znanstvene delovne komisije in iz kuratorija, kjer so zastopniki avstrijske akademije znanosti, oblasti, ustreznih društev in gospodarstva; znanstvena delovna komisija je zbrala v soglasju z akademijo znanosti, sicer pa so vsa pripravljalna dela organizacijsko združena v institutu za deželoznanstvo Gornje Avstrije v Linzu.

Na ustanovnem sestanku družbe za avstrijski etnografski atlas je A. Helbock utemeljeval njegovo potrebo iz znanstvenih, narodno- in državopolitičnih razlogov, ga primerjal s švicarskim in nemškim etnografskim atlantom ter vključil v evropskega in razvil precej nadrobno njegov delovni program, ki je natisnjen pred nami. Po niem sloni vse pripravljalno delo na vprašalnih polah, ki jih komisija pošilja zaupnikom; od zaupnikov zbrano gradivo pa komisija, ki jo sestavljajo etnografski predstavniki posameznih avstrijskih dežel, predela v geografska ponazorila za upodobitev avstrijskega prebivalstva, kakršno je in kakor se je razvijalo v zadnjem stoletju. Za doseg tega namena bo atlas pokazal rast in upad prebivalstva v posameznih avstrijskih deželah, njegovo gostoto, starost in razčlenitev po stanovih, razmerje med stanovanjem in delavnico, prehrano, orodja za obdelovanje zemlje, strokovne organizacije, tehnično raven proizvodnje, vse vrste domače obrti in razvoj delavskih in kmetskih naselbin. Tako pridobljena demografska in gospodarska podoba prebivalstva naj postane temelj za kmetško, delavsko in mestno etnografijo.

Duhovni kulturi so namenjeni zemljevidi o ljudskih izročilih, krajevnih imenih, narečjih, letnih in življenjskih običajih, romanjih in kulturnih organizacijah, nadalje zemljevidi o razširjenosti pravljic, pripovedk, pesmi, ljudskih iger in plesov. Ljudsko pravo bo zastopano v ponazorilih o raznih oblikah dednega prava, mejnikov, pravnih rokov in praznovanj. Po navedenem programu bodo atlas zaključevali zemljevidi o razširjenosti sedanjih in preteklih domačih obrti ter ljudskih noš. Za primer, kakšen naj bo atlas oblikovno, sta programu priložena zemljevida velikonočnega in božičnega peciva iz Gornje Avstrije, ki ju je pripravil vodja znanstvene delovne komisije E. Burgstaller.

Franjo Baš

Lied und Brauch. Aus der Kärntner Volksliedarbeit und Brauchforschung. Klagenfurt 1956. Str. 168, 8° (= Kärntner Museumsschriften VIII).

Zbornik je posvečen koroškemu glasbenemu folkloristu in zborovodji Antonu Anderluhu za njegovo 60-letnico. Poleg člankov, ki rišejo njegovo osebnost (Georg Graber, Günther Mittergradneger, Helmuth Pommer, Elli Zenker-Starzacher, Dr. Franz Koschier), prinaša zbornik nekaj pesmi (Roman Maier, Drei Kärntner Lieder, 34—37; Raimund Zoder, Eine unbekannte Kärntnerliedersammlung aus dem Jahre 1871; Georg Kotek, Ein Volksliedfund aus Oberkärnten, 49—53; Karl M. Klier, Altösterreichische Brauchtumslieder: 1. Weihnachtslieder aus der ehemaligen Sprachinsel Gottschee, 2. Luschariberg-Lieder, 67—92; Hausa Schmiedl, Heiligenbluter Sternsingerlieder, 107—112) in naposled nekaj člankov in razprav, ki zanimajo deloma tudi nas. Če je Matth. Maierbruggerja Kirchtage in Kaning, 101 do 106, le opis, pa sega Franza Kirnbauerja razprava Bergmannsbrauch-tum und Bergmannslied in Kärnten, 93—100, v zelo zanimivo področje ljudskega življenja, ki ga bo treba tudi pri nas čimprej raziskati. Graški znanstvenik Karl Polheim je obdelal važno poglavje iz biologije ljudske pesmi v prispevku Zum Problem des Zersingens, 54—66, nazorno prikazano na dveh primerih (Der gute Kamerad, Stille Nacht). V zadnjem delu zbornika je poudarek na trikraljevskem koledovanju in zlasti kolednicah. Poleg že omenjene Schmiedlove objave takih kolednic od Sv. Krvi opisuje Fr. Koschier običaj sam (Das Heiligenbluter Sternsingen, 113—125). Najtehtnejši prispevek vsega zbornika pa je dr. Oskarja Moserja razprava Die Kärntner Sternsingerbräuche, Beiträge zur Erforschung ihrer Vergangenheit und Gegenwart, 126—164. Delo, ki ga je že pred vojno opravil za isti predmet Hans Moser za Bavarsko, se je lotil celovški znanstvenik, Moserjev soimenjak, za nemško in slovensko Koroško. Oskar Moser služi pri tem znanosti, ne katerimkoli drugim interesom, zato razpravlja stvarno in brez predsodkov. Primer obeh Moserjev kaže, kako važno je arhivalno gradivo pri narodopisnem raziskovalnem delu. Gradivo, ki ga uporablja Oskar Moser, se je nateklo v nad desetletnem iskanju po koroških arhivih. Kaže nam, da sega trikraljevsko koledovanje v znani obliki tudi na Koroškem med predreformacijske novoletne običaje mestnih in trških šolarjev in njihovih učencev. Od arhivalnega gradiva s slovenskega ozemlja na Koroškem naj omenim zapis iz okolice Rožeka (1641) in iz Borovelj (1789). Posebno drugi nam omogoča rekonstrukcijo »koledovanja« ali »kraljevanja« na slovenskem Koroškem, kakršno je znano še danes in ki se izrazito loči od podobnih običajev v nemških predelih dežele. Slovenski koledniki so že tedaj hodili v belih srajcah, z visokimi kapami na glavi in (lesenimi) sabljami v rokah. Za slovensko Koroško so tudi tipične koledniške skupine, ki z velikim številom maskiranih oseb spominjajo že na prave obhodne igre. Gradivo, ki ga je obdelal Oskar Moser, kaže, da so na Koroškem tudi v trikraljevskem koledovanju vidne etnične razlike.

Niko Kuret